

Bezinning etappe 24 Camino Schiermonnikoog Munster: Greven - Munster

Waar sta je in het meningen spectrum van :
Het verbeteren van jezelf verbeteren of de maatschappij.
Of is optimalisatie van jezelf of maatschappij een illusie.

Onderstaande schrijver van een artikel uit de NRC van 15 maart 2024 ziet in ieder geval niets in zelfhulpboeken.

Zelfhulpboeken zijn een neoliberaal sprookje van zelfoptimalisatie

Neoliberalisme: De opkomst van zelfhulpboeken is een product van de tijd van maakbaarheid en winstmaximalisatie, ziet Joshua Vissers.

Geen housewarming, verjaardag of borrel gaat voorbij zonder dat ik aangestaard word door Mark Manson's afgrijselijke oranje kaft: Ik zou geen 'F*ck' moeten 'given'. Bij navraag naar de inhoud word ik meestal afgeserveerd met een 'moet ik nog lezen'. Het zelfhulp-genre zit nog steeds in een hoogconjunctuur: bovenaan de bestsellerlijst prijkt deze week het nieuwe boek van Michael Pilarczyk, Design your own life. Een boek dat als geen ander de AKO-ideologie belichaamt: grootse beloften over revolutionaire ideeën, maar de waarachtige inzichten zijn dungezaaid.

Pilarczyk's werk is de zoveelste in een reeks van boeken die alles beloven maar weinig waarmaken. Begin twintigste eeuw kwam in de Verenigde Staten The Science of Getting Rich uit, een boek dat de inspiratie vormde voor een overvloed aan opvolgers. Eind jaren dertig verscheen Think and Grow Rich van Napoleon Hill. Dat in de jaren tachtig opgevolgd werd door de bestseller 7 Habits of Highly Effective People. Ook rond die tijd komt The Alchemist van Paulo Coelho uit, een boek dat zichzelf heeft verkleed als roman, maar in werkelijkheid een neoliberaal sprookje van financiële zelfverrijking is. In de 21ste eeuw wordt die trend voortgezet met de manifesteercultus in The Secret van Rhonda Byrne, Atomic Habits van James Clear of Jordan Petersons 12 Rules for Life.

En nu dus met het nieuwste boek van Pilarczyk – weer een bestseller, dit keer van Nederlandse bodem. De moderne boeken onderscheiden zich inmiddels qua toon van hun twintigste-eeuwse voorgangers. Waar je in de vorige eeuw nog wegwam met een onbeschaamde rijkdomsbelofte, is de zichzelf-helper tegenwoordig op zoek naar spirituele verrijking, maar dan wel via een behapbaar stappenplan.

Twee sociologische oorzaken lijken bij te dragen aan de populariteit: het wegvallen van religie en de zich parallel ontwikkelende neoliberalisering. Het aanhalen van neoliberalisme als oorzaak voor een maatschappelijk fenomeen is inmiddels haast zo cliché als de adviezen uit de boeken waar ik het over heb, maar evengoed als voor de verkoopcijfers van deze boeken geldt dat je er haast niet omheen kunt.

Met het wegvallen van religie en de ontzuiling verdween het institutionele raamwerk van zingeving en dat vacuüm moet worden gevuld. Dat doet iedereen op zijn eigen manier: blind geloof in de cryptomarkt, sterrenbeelden, modern stoïcisme, of zelfoptimalisatie met een spiritueel sausje. Bidden werd manifesteren, de Bijbel werd een felgekleurde pageturner, en de tien geboden werden '7 Habits'. Allemaal pogingen om zin te geven aan een ongeschijnlijk zinloze wereld.

Tegelijkertijd is de opkomst van deze boeken het product van een tijd waarin je als bestuurder in stichting Eigenbelang streeft naar winstmaximalisatie. De werktijd moet productief worden ingevuld en de vrije tijd mindful besteed. De moderne mens lijkt beland te zijn in een spagaat tussen de drang tot optimalisatie en de angst voor kosmische leegte.

Als je maar hard genoeg manifesteert

Wat is er eigenlijk mis met het beste uit jezelf willen halen? Een positieve instelling nastreven? Of met stoïcijnse gewoonten inzetten om je leven te herstructureren?

In principe natuurlijk niets. Ware het niet dat de waarheid het onderspit delft. De boeken staan vol van slecht geciteerde oude bronnen, gebrekkig geïnterpreteerde data en foutieve anekdotes. Het is cherry picking van het puurste soort. De boeken verpakken een schijnbaar spiritueel verhaal zodanig schematisch dat daadwerkelijke reflectie overbodig wordt. Ze lijken ermee te zeggen: wat 'het goede' is om na te streven hebben wij alvast voor je bedacht, hier is een protocol om er te komen. De vorm is geheel in lijn met de effectiviteit die wordt gepredikt.

Helaas blijft het niet bij de matige onderbouwing, en ligt er een meer problematisch idee aan veel van deze boeken ten grondslag: de focus op individuele welvaart en verbetering. Als je maar hard genoeg manifesteert, mediteert en positief in het leven staat zal ook jou een gelukkig en rijk leven beschoren zijn. De keerzijde van deze aanname is natuurlijk dat het je eigen schuld is als het niet lukt. Voor gemeenschapszin is evenwel geen plek meer. Het individuele karakter van het moderne bidden is moeilijk te ontkennen. Als het werkelijk mogelijk is de wereld beter te maken door hard na te denken, waarom wensdenkt dan niemand ziekte of oorlog de wereld uit?

Belangrijker nog; de nadruk op individueel succes leidt af van structureel onrecht. Als we met deze boeken pleisters blijven plakken op gapende wonden in de samenleving, verandert er nooit wat. De nepspiritualiteit en heilig verkondigde platitudes zijn bliksemafleiders van maatschappelijke problemen. Zolang iedereen bezig is zichzelf te verrijken, verliest men al snel uit het oog waarom dat überhaupt nodig is: vermogensongelijkheid en verloedering van het onderwijs bijvoorbeeld.